

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

OEKUMENE

(6)

Mijlpalen

Wij noemen enkele mijlpalen uit de ontwikkeling van Wereldraad en oekumene die van belang zijn.

In 1948 verenigden zich op de eerste grondslagformulering, die we in ons vorig artikel hebben weergegeven en besproken, een groot aantal van de als je dat zo noemen mag — belangrijkste kerken van de wereld. Ik bedoel hier met „belangrijk“ allerm minst vooruit te grijpen op het oordeel van Christus over zijn kerken zoals we daarvan iets lezen in de brieven aan de zeven gemeenten van Klein-Asië. Het woord „belangrijk“ is hier gebruikt in de betekenis waarin de statistieken van leden en kerkgebouwen en de waarde daarvan in geld uitgedrukt, het woord gebruiken. Zoals de journalisten het doen. Dat wat in de wereld voor aanzienlijk en invloedrijk doorgaat. Ik herinner mij, om een voorbeeld van dit gebruik van „belangrijk“ uit de kerkelijke journalistiek van de laatste tijd te noemen, hoe een van de kernnieuwsredacteuren van het dagblad *Trouw*, schrijvende over de vrijgemaakten, niet kon nalaten tot uitdrukking te brengen hoe onbelangrijk hij deze vond door te schrijven: „die vrijgemaakten, wie kijkt er nog naar ze om?“ Zo waren de broeders en zusters van de gemeente te Corinthe. Paulus schrijft: „broeders, wat waart gij toen ge groepen werd; niet vele wijzen naar het vlees, niet vele aanzienlijken. Integendeel, wat voor de wereld dwaas is, heeft God uitverkoren om de wijzen te beschermen, en wat voor de wereld zwak is, heeft God uitverkoren om wat sterk is te beschermen; en wat voor de wereld onaanzienlijk en veracht is, heeft God uitverkoren, dat, wat niets is, om aan hetgeen wel iets is, zijn kracht te ontnemen, opdat geen vlees zou roemen voor God.“ 1 Cor 1 : 26 v.

God werkt met andere middelen dan wij. Hij heeft andere wegen gekozen dan wij. Hij noemt belangrijk wat wij naar onze wereldse maatstaven soms onbelangrijk noemen.

De belangrijkste geachte kerken van de wereld verenigden zich zoals de Anglikaanse kerk, de Lutherse, de Hervormde, enige Oosters-Orthodoxe Kerken, de Methodisten, de Baptisten, enkele Unies uitgezonderd, het Leger des Heils, de Kwakers, de Koptische kerk, enige groepen der Broeders-Darbisten en de Oud-Katholieke Kerk. De gedachte aan een vereniging met de r.k. kerk werd toen nog ten stelligste van de hand gewezen. De invloed van Karl Barth was niet gering in deze kring.

gen. Barth achtte de vereniging met Rome toen volledig uitgesloten: „Wij moeten onze hoop, wat dit betreft radicaal opgeven. Waar men zegt: „Jezus en Maria“ bestaat voor ons geen enkele mogelijkheid tot vereniging.“¹⁾ Het was toen al duidelijk dat de kerken die in de Wereldraad verenigd waren het zogenaamde „proselieten-maken“ niet meer zouden toestaan onderling. Dit betekende dat er onder leden van andere aangesloten kerken geen evangelisatie-arbeid meer gedaan mocht worden.

Een voorbeeld van het zendingsveld ter illustratie van zo'n afspraak niet meer op te roepen tot geloof en bekering van mensen uit de aangesloten kerken.

Het zendingswerk dat de Orthodox Presbyteriaanse kerk uit de Verenigde Staten verricht in Ethiopië onder de Mohammedanen en onder leden en priesters van de versteende en verstarde Koptische kerk aldaar, zou voor wat die laatste betreft, moeten worden stopgezet wanneer deze Orth. Presbyteriaanse kerk zich bij de Wereldraad zou aansluiten evenals de Koptische kerk. Deze Orth. Presb. Kerk heeft er bij mijn weten nimmer aan gedacht aansluiting zelfs maar in overweging te nemen. Maar als het een punt van overweging zou zijn geweest dan kan ik mij voorstellen dat men om deze reden (stopzetting van noodzakelijk zendingswerk) er voor goed van zou afzien aansluiting bij de Wereldraad te zoeken.

Aansluiting is niet vrijblijvend!

New Dehli

In 1954 vond de tweede wereldconferentie in Evanston in de Ver. Staten plaats. Daar werd de te bevaren koers afgetast. In 1961 werd de derde wereldconferentie van de Wereldraad in New Dehli gehouden. De betekenis van deze geweldige conferentie die van 19 november tot 6 december duurde is groot. Het komt mij voor dat de betekenis van de besluiten daar genomen, nog niet goed te overzien is. Er waren toen 198 kerken aangesloten uit ongeveer 60 landen. De gedelegeerden en de ongeveer 300 vertegenwoordigers van de wereldpers brachten het aantal aanwezigen ter conferentie op 1500. Het tweede Vaticaanse concilie te Rome kon slechts met moeite nog imponanter indruk maken op wereldpers en wereldopinie.

Daar was in New Dehli veel om over te roemen.

Vandaar die belangstelling van de pers.

Ik kan het niet helpen dat ik weer aan Paulus moet denken. Die heeft het stuk van de „roem“ in de kerk nog al eens onder de aandacht van z'n lezers gebracht. Er was reden

toe. In de gemeente van Corinthe waren er velen die op roem uit waren, en op roemen! Daar waren er velen die de wereldpers als die er toen geweest was, er stellig bijgehaald zouden hebben. Toegestemd moet worden dat in de gemeente te Corinthe bijzondere en opzienbarende zaken aan de orde waren. Daar waren bijzondere charisma's, gaven van de heilige Geest.

Daar waren er in de gemeente, die baden in tongentaal in de samenkomsten, anderen spraken profetieën, derden hadden de gaven van gezondmaking, gebedsgenezing, en dat op staande voet. En zo voort.

Paulus schrijft over dit stuk van het roemen in de kerk: „Daar velen roemen naar het vlees (nota bene over gaven van de heilige Geest roemden ze naar het vlees!) zal ook ik eens roemen. Dan somt hij een lijstje op van zijn bijzonderheid. Nageslacht van Abraham! Dienaar van Christus! In moeiten, in gevaren als dienaar van Christus. Hij eindigt na een lijst van de gevaren en de moeiten die hij heeft doorstaan: Moet er geroemd worden, dan zal ik van mijn zwakheid roemen.

Zeer gaarne zal ik in zwakheden roemen opdat de kracht van Christus over mij kome. En dan komen de gedenkwaardige woorden, die wij hier, en die de conferentie van New Dehli in India, wel in gedachten mocht houden: „Daarom heb ik een welbehagen in zwakheden, smaadheden, noden, vervolgingen, benauwenissen ter wille van Christus, want als ik zwak ben, dan ben ik machtig.“ 2 Cor. 12 : 10.

Drie bijzonderheden

We noemen drie bijzonderheden van deze conferentie van New Dehli. In de eerste plaats de uitbreiding van de grondslagformulering. Daarover hebben we in ons vorig artikel geschreven.

In de tweede plaats de eenwording van de Internationale Zendingsraad met de Wereldraad. Men zal zich herinneren dat de Gereformeerde Kerken in Nederland (synodaal genoemd in de wandeling) via haar aansluiting bij de Nederlandse Zendingsraad voor wat haar zendingswerk betreft, eerst op directe wijze via de Nederl. Zendingsraad in de Internationale Zendingsraad terechtgekomen zijn en zo in 1961 eigenlijk via deze eenwording van Intern. Zendingsraad en Wereldraad bij de laatste terecht kwamen met haar verzoek om opname. Jarenlang hadden de gereformeerde kerken zich op een afstand van de Wereldraad gehouden. Men had bezwaar „niet tegen de bewoordingen van de grondslagformulering maar tegen het dubieus karakter van het functioneren van deze basis en tegen de confessioneel zeer gemengde samenstelling van de Wereldraad“²⁾ Na New

J. Meester - Amsterdam

Delhi heeft men er officieel en op directe wijze toegang gevraagd en gekregen.

Over de Internationale Zendingsraad geven we als informatie door, dat deze in 1921 in Londen was gesticht. Hij zag als zijn opdracht de belangen van de zendingsgenootschappen en zendende kerken in de zendingsgebieden te behartigen.

De conferenties in 1928 te Jeruzalem, in 1938 te Tambaram in India, in 1947 te Whitby in Canada, in 1952 te Willingen in Duitsland en in 1957/58 te Achimota in Ghana hebben de koers van de Internationale Zendingsraad bepaald en op het laatst meer en meer die koers uitgezet zoals de groeiende oekumenische beweging en de Wereldraad dit deed.

In New Delhi heeft dus de samensmelting met de Wereldraad plaats gevonden. Die is van grote betekenis. Meer dan een administratieve aangelegenheid. We noemen twee dingen.

Ten eerste, door deze eenwording wordt de zending over de wereld bewust als een aangelegenheid van de Wereldraad gezien. Zending behoort eigenlijk niet langer de taak van een enkele gemeente op zichzelf te zijn, ook niet van samenwerkende plaatselijke gemeenten, ook niet van zendingsgenootschappen zoals dat hier en daar altijd het geval gebleven is. Zij behoort eigenlijk onder een soort supervisie van de Wereldraad gedreven te worden. De Wereldraad werpt zich op als de officiële vertegenwoordiger van de zending bij regeringen en gouvernementen van de landen waar de zending gedreven wordt. Alle zendingswerk wordt nu voortaan van 1961 af min of meer afhankelijk van de Wereldraad. Het kan voorkomen dat de Wereldraad alleen voor die zendingsarbeid, die uitgaat van kerken die bij hem zijn aangesloten, een gunstig advies uitbrengt. Griezellige gedachte alleen al dat de Wereldraad kan zeggen bij conflicten over zendingsarbeid: die zendelingen van de vrijgemaakte kerken in Nederland ken ik niet. Een enkele gemeente op zichzelf te zijn, ook Wie kijkt er nog naar zo'n groepje om? zeggen van de zendelingen van de Amerikaanse Orth. Presb. kerk en van de zendelingen van de Chr. Geref. kerken in Nederland en van de Chr. Ref. Church in de Ver. Staten bijv.

Het kan zover komen dat de Wereldraad alleen voor die zendelingen een gunstig advies uitbrengt bij een regering, die het met haar activiteiten eens zijn. Ik wil helemaal geen mensen verdacht maken. Ik bedoel allermest te suggereren dat christenen, die er waarlijk ook zijn in de kringen van de Wereldraad, klaar staan om zo iets te doen. Het zou je reinste discriminatie zijn. Maar het is een griezellige gedachte dat mensen zulk een machtspositie op aarde bereiken. Juist Gods Woord leert ons wie de mens is.⁴⁾

De derde bijzonderheid die we nog in het kort willen memoreren van New Delhi is, dat daar de Russische Orthodoxe kerken tot de Wereldraad zijn toetreden. Dit is een geweldig evenement. Tevoren waren er al Orthodoxe kerken lid. Maar de Russische stond er nog buiten. Dit betekent waarschijnlijk een omwenteling die voortaan de geschiedenis van de Wereldraad-activiteiten zal bepalen. Enkele getallen kunnen wat zeggen. Vóór New Delhi was het aantal leden van de aangesloten kerken 170 miljoen. Er waren enorm grote kerken bij: De Methodisten en Baptisten in Amerika tellen elk voor zich miljoenen leden.

De Russisch Orthodoxe kerk omvat 70 miljoen leden. Dat is dus meer dan dertig procent van het totaal der leden voortaan.³⁾

Deze Russische Orth. Kerk is de door de Sowjet-regering officieel erkende kerk, die volledig voor de communistische bewindhebbers heeft gecapituleerd. Die doordrongen is van de communistische geest. Die deze in de Wereldraad ook zal vertegenwoordigen. De Wereldraad is daardoor heel duidelijk in politiek vaarwater gedrongen en hij zal stellig

door de actieve communistische afgevaardigden verstrekkend beïnvloed worden. Wie zijn ogen open heeft merkt die invloed in de nieuwe theologieën, die zeer horizontalistisch gericht worden en daarin opeens een groot aanrakingsvlak hebben gekregen met marxistische atheïstische theologen en ideologen.

Men merkt het in de financiële steunverlening aan vrijheidsbewegingen in Afrika en elders. Geen steun aan Papoea's en de tot desperado's wordende Ambonezen; aan vrijheidsgroepen in Tsjecho-Slowakije, Rusland en andere onder linkse dictatuur zuchtende volken?⁵⁾

De Wereldraad van kerken wordt zo een instrument van een communistische-wereldpolitiek-voerende Russische kerk.⁶⁾

Wat zullen Nederlandse gereformeerden die dromen van een „gesprek” in dit kader? Er zijn „machten” in deze wereld die ons gemakkelijk meenemen als we ons niet wapenen met de wapenrusting des Geestes. We hebben de strijd niet tegen vlees en bloed maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de wereldbeheersers dezer duisternis, tegen de boze geesten in de hemel. Ef. 6 : 12.

De vierde Wereldconferentie werd gehouden in Uppsala 1968, waar over wij later een opmerking zullen maken.

1) Dr. G. Wasserzug-Traeder, Een ernstig woord betreffende de Oecumenische Beweging, Alphen a. d. Rijn, blz. 8.

2) Prof. dr. C. van der Woude, Geref. Weekblad van 20 nov. 1970, blz. 125.

3) Dr. G. Wasserzug-Traeder, a.w. blz. 9.
4) Dat deze griezellige gedachte niet uit de lucht gegrepen is, moge b.v. blijken uit een art. van ds. J. C. Maris (in „Getrouw”) 924, no. 7, mrt. 1971 „Oecumenische terreur in Kameroen, waaruit blijkt dat ds. M., die op uitnodiging van de Orth. Presbyt. Kerk naar Kameroen reisde om een synode bij te wonen, niet werd toegelaten, omdat het een kerk betrof die niet bij de Wereldraad is aangesloten en ds. M. secr. Europa I.C.C.C. daar een ongenwest man was.

5) Prof. dr. C. v. d. Woude, Geref. Weekblad, id. J. M.

6) In Trouw van 18-6-'71, stond het volgende inge-

zonden door een predikant uit Z.-Afrika. Het stukje spreekt duidelijk: Hier is het:

VERSKRIKLIK

Naar aanleiding van 'n berig in TROUW van 7 juni onder die opschrift: Remonstranten: 2000 gulden voor de strijd tegen racisme', die volgende:

So kom kerk teenoor kerk te staan: hier word vir gebid, daar teën; hier word vir terroriste geld gegee, dáár vir die bestrijding van terrorisme. Ek dink hier veral aan my eie kerk, die Gereformeerde Kerk van S.A. en aan die Gereformeerde Kerke van Nederland. Wat 'n onhoudbare toestand sal dit afgee in kerke wat tot op hede met mekaar die enger kerklike orrespondensie onderhou het?

Hoe verskriklik dit ook al is, hierdie konklusie is onontwykbaar. Sodra by al die woorde ook die daad gevoeg word (die daad van aktiewe hulp in die vorm van geld aan die terroriste) sal die broederlike band tussen die kerke in feite reeds deurgesny wees en sal dit alleen nog maar deur formele besluite bekragtig moet word. Sodoende kan ons ook vyande van mekaar word. Dit is die wrang vrug as kerke (verbonde in die Wereldraad) hulle op so 'n wyse op die politieke terrein gaan beweeg — gelowiges teenoor mekaar in die harnas! Mag die Here ons tog behoed vir sulke bittere resultate.

Wat 'n gruwelike diskriminasie is dit teenoor die bantoe en die blanke volke in SA! En die wortel daarvan is dat ons, bantoe en blank, graag ons eie identiteite wil behou, graag afsonderlik wil ontwikkel volgend die lyne wat ons in die geskiedenis en in ons huidige situasie gegee is en 'n afsku het in die antichristelike gelykmaking en -forsering wat alle kostelike en kleurvolle variasie in die mensewêreld tot 'n eentonige kleurlose enersheid wil maak. Mag ons ook daarvoor bewaar word.

Dr. K. S. van Wyk de Vries.

TE BERDE

Allereerst wil ik graag alle lezers bedanken, die hun meelevens betoonden bij het verkeersongeval, waarbij ook Prof. Veenhof betrokken raakte. Dinsdag jl. werden de breuken gezet, zoals de artsen dat uitdrukken.

Op het moment dat ik dit tik, is het nog niet bekend of het resultaat zo is, als we graag zouden zien. De laatste informatie die ik kon krijgen, voor het afdrukken van dit nummer van ons blad, zei me dat Prof. Veenhof nog onder narcose was.

Ik verzoek alle lezers en allen, die hem liefhebben de Here te bidden voor herstel. Gedenk ook in Uw gebeden Mevrouw Veenhof.

Zoals U begrijpen zult blijft van kracht dat hij geen bezoek mag ontvangen. Eveneens is duidelijk dat enkele aanvullingen en correcties op zijn artikelen van de laatste tijd nog niet geplaatst kunnen worden. Dat wordt pas mogelijk als ik, of één van de andere redacteurs, met hem hebben kunnen spreken.

De redactie van dit blad is geen society van mutual admiration, zoals de engelsen het zeggen. Geen gemeenschap van mensen, die elkaar steeds maar prijzen.

De bezoekers van de vergaderingen van de persvereniging „Opbouw” weten wel dat de kritiek niet gespaard wordt.

Toch wil ik graag enige aandacht wijden aan het feit dat onze redacteur ds. G. Visee zijn vijftienvijftig-jarig ambtsjubileum mocht vieren als dienaar van het Evangelie in Kampen.

Dat betekent tegelijk dat hij met „emeritaat” gaat, al

zal hij dat emeritaat gebruiken om diensten te verlenen in de gemeente van Haren (Gr.).

De redactie van dit blad wil niet nalaten hem en zijn gezin hartelijk geluk te wensen met dit jubileum. Daar is alle reden voor.

Prof. Veenhof vertelde me vlak voor de dag, waarop hij betrokken raakte bij een verkeersongeval, dat Gunning Sr eens gezegd heeft, dat als twee dominees in één plaats vrede met elkaar weten te houden, dat dan alle twee engelen zijn of dat één van de twee een sufferd is.

Ik geef het weer in mijn eigen woorden.

Ds Visee is 25 jaar predikant geweest in Kampen met meer dan twee collega's. Ik heb er naar geïnformeerd en juist zijn collega's verzekerden dat ze in die 25 jaar nimmer enig ernstig verschil van mening hebben gehad, zonder dat Ds Visee zijn mening, waarover dan ook maar, probeerde door-te-douwen.

Zonder Visee te gaan rekenen onder de engelen, en wetende dat zijn levende en overleden collega's bepaald geen sufferds waren, en zijn, kan ik de waarheid in het grapje van Gunning Sr hier wel ter sprake brengen.

Als je met Visee ruzie krijgt dan is het om de Bijbel. Ik heb hem eens horen zeggen „van mij mag er veel, maar ze (de theologen) moeten met hun „poten” van de Bijbel afblijven.”

Ik vond het een bijzondere goede geloofsbelijdenis. Want dat is inderdaad het enige criterium.

Dat er tóch mensen zijn die menen dat hij niet getrouwd is aan de Schriften, vervult me alleen maar met deernis met hen. Niet met Visee, hoewel het hem wel „zeer” heeft gedaan, dat er mensen zijn die zijn Bijbelgetrouwheid in twijfel trekken.

De redactie van dit blad hoopt oprecht dat de werkomsstandigheden in Haren (Gr.) hem in staat zullen stellen zijn wel gesneden pen in dienst te blijven stellen van ons blad.

Hij is een journalist bij de gratie Gods.

In „De Reformatie” was zijn rubriek onder de schuilnaam D.E.C. één van de meest gelezenen. In „de Poortwake” waren zijn brieven ook zeer populair. Men heeft hem beide rubrieken afgenomen.

„Opbouw” wil hem niets afnemen.

Integendeel.

Hoe meer hij zal schrijven, hoe liever het ons is.

IN DE BREEDTE- OF IN DE DIEPTE?

We leven weer in de tijd, waarin zoals de volksmond zegt de ene helft van het mensdom de andere helft examineert. Wie vandaag verhoging heeft krijgt vermoedelijk examenkoorts. Maar voor de andere partij, die koortsvrij blijft, betekent het afnemen van examens vaak de enige praktische methode om het vak bij te houden. En hoewel examens vernis en dressuur geen wasdom betekenen, onderwerpen gehele volksstammen zich weer lijdzaam; en gevoelen hele scharen examinatoren zich weer tijdelijk verheven boven hun natuur-, soort- en tijdgenoten. Dat is al lang zo geweest en het zal nog wel even zo blijven ook.

Intussen prangt in vele gezinnen de vraag: zal onze dochter slagen? Of: zal onze zoon het halen? En zo ja? En zo neen? Wat moeten wij vandaag zonder diploma's? Wat voor toekomst heeft een niet-gestudeerd mens vandaag?

Al vijf en twintig jaar geleden hoorde ik een preek over de afstammelingen van Juda. In 11 Kron. 4 vindt u een vrij dorre opsomming van nietszeggende namen en onbegrijpelijke details. Het was in en na de examentijd: er zat veel vacantiejeugd in de kerk. Je zag de jonge mensen bij de teksteuze denken: wat wordt dat een sofpreek! Maar die preek was heel niet zo gek. Die preek boeide langzamerhand de jeugd. Want de predikant sneed het toen al actuele probleem aan: welke kansen maak je nog als je straalt voor alle examens? En: welke toekomst is de beste?

Hij zei: we leven vandaag in het witteboordjes-tijdperk en vertellen elkaar dat je gestudeerd moet hebben om iets te zijn in deze wereld. De overall telt niet — alleen het boordje telt. Maar uit de Bijbel vertel ik jullie, dat een eerzaam handwerker verre te prijzen is boven een gestudeerd schoffie. En hij wees er op, dat de nazaten van Juda vele generaties van handwerkers — ondermeer linnenwevers en pottenbakkers — hadden opgeleverd. Ze waren door hun eenvoudige vakmanschap in koninklijke dienst gekomen: hofleveranciers geworden! En de preek eindigde met Salomo's wijsheid, die niet slechts voor geleerden maar evenzeer voor handwerkers geldt: hebt ge een man gezien die vaardig is in zijn werk, hij zal ten dienste van koningen gesteld worden. Want het welgevallen des konings valt een verstandig dienaar ten deel.

U begrijpt het al: die predikant was niet tegen studeren ingenomen — moedigde het studeren zelfs aan wanneer de gaven daartoe aanwezig zijn — maar troostte hen die geen studie-talent bezaten, dat hun leven niettemin precies even nuttig kon worden.

Dat was in die tijd een vooruitziende preek. Vandaag, nu de „democratie" tot op de universiteiten doordringt, is ieder het er over eens: dat een straatje met intellectuelen geen timmerman meer als buurman mag weigeren; waarom studenten vandaag al vast in coltrui en spijkerbroek lopen. Maar die wijsheid is nog jong. En zijn we dat overigens wel met elkaar eens? Dat de gestudeerde maar weinig voor heeft op de niet-gestudeerde? Dat de specialist weinig belangrijker is voor de mensheid dan bijvoorbeeld de ontwikkelde leek? Die vraag mag misschien gesteld worden. Op de laatste ledenvergadering van de persvereniging die dit goede blad uitgeeft wees een der jonge leden op het tekort aan vakkennis, dat hij bij onze publicaties constateerde. Hij wenste alsoo alleen bevoegde schrijvers te lezen

en dan bevoegd in academische zin. En dat bracht me op het volgende dilemma.

Een deel der mensheid gelooft in specialisten. Die mensen geloven pas iets, wanneer de terzake meest deskundige zijn mening heeft gespuid, zonder dat van hooggeleerder zijde een weerwoord is gevolgd. (Volgens het recept van de Genestet: wat eens geleerden als wijsheid verkonden — straks komt een wijzer' die het wegedeneert.)

En wat is een specialist? Dat is iemand, die van hoe langer hoe minder hoe langer hoe meer afweet. Iemand die zich zo op een bepaald onderdeel van zijn keus heeft gespecialiseerd, wiens kennis zo zeer in de diepte is gericht, dat hij alle details van zijn steeds meer beperkte onderwerp doorgrondt — maar niet meer ziet wat naast zijn microscoop ligt.

Daartegenover zie ik een grote groep min of meer ontwikkelde leken: mensen die niet hebben gestudeerd (althans niet in universitair gareel) maar wel trachten de lengte en breedte van Gods schepping te overzien en dat overzicht te bewaren. Die mensen kunnen maar zelden in de diepten van de wetenschap afdalen — maar ze trachten des te meer hun gezichtsveld uit te breiden. Zonder zich te kunnen verliezen in een bepaald, beperkt, wetenschappelijk terreintje — trachten ze de totale schepping in haar verbanden en samenhangen, haar herkomst en toekomst, haar talloze facetten, te kennen. En „kennen" is hier meer dan vluchtig kennis nemen van; kennen is: er iets van verstaan, er iets van in zich opnemen, iets be-grijpen; zien welke functie elk onderdeel in het geheel inneemt; zien hoe de wisselwerking van de onderdelen is; en ervaren de harmonie van de schepping.

Die categorie mensen, die dorsten naar universele kennis (kennis omtrent het universum, het heelal) zullen het nooit tot geleerden brengen, zullen waarschijnlijk zelden wetenschappelijke arbeid verrichten. Maar ze kunnen wel veel van hun leven maken en anderen uit hun ervaringen verrijken!

Wanneer het waar is dat eenvoudige handwerkslieden te prijzen zijn in hun vakmanschap, dan is de ontwikkelde leek nog meer te prijzen, die boven zijn vakmanschap universele kennis verzamelt. Dan heeft het geen zin dat de academisch gevormde geringschattend neerziet op de schrijvende leek, die tilt aan zaken die hem officieel verboden moesten worden, als te hoog en te wonderlijk. En dan heeft het evenmin zin, dat de niet-gestudeerde neerziet op de „vak-idioten" (de term is van academische oorsprong), die van hoe langer hoe minder hoe langer hoe meer afweten.

Deze dingen krijgen binnen het raam van Gods koninkrijk nog een ander aspect, lijkt me. Wanneer alle Christ-gelovigen leden van één lichaam zijn, waarvan Jezus Christus het hoofd is, dan kan het scherpe brein niet tegen de schrijvende hand zeggen: jou heb ik niet nodig, kale leek. En dan kan de domme voet (die de levensweg van het lichaam moet aflopen) niet tegen het waarnemend oog zeggen: jou kan ik missen. Want de voet moet de weg gaan, die het oog van de wegwijzers heeft afgelezen; en de hand schrijft wat het hoofd heeft doorgedacht. De mond zingt wat het hart heeft bewogen en de maag verwerkt het door de tanden gekauwde eten.

Het is in de wereld (met name in de wetenschappelijke wereld, maar het is daar ook

meest wereld wat de klok slaat) gebruikelijk, dat men zich „bij zijn leest" houdt: dat men angstvallig de rozenperkjies van zijn wetenschappelijke burens ontziet en een compromis maakt over de „grensgebieden". Goed, in die kringen houde men zich aan die wet — althans zover de voorraad strekt. (Want je zult de theologen maar de kost geven, die culturele en sociale voormannen zijn geworden; de huisartsen, die voor geen bedrijfspsycholoog hoeven onder te doen; en al die andere grenschendingen, die voor alle betrokkenen onvermijdelijk en voordelig blijken te zijn.) Maar goed: men houde zich in wetenschappelijke kringen maar aan de wet, dat ieder in eigen tuintje blijvende niet over de heg mag kijken. Kent u in dit verband het verschil tussen een internist en een chirurg? Wetenschappelijk benaderd komt dat verschil hier op neer: een internist is iemand, die alles weet maar niets hoeft te kunnen — de chirurg is iemand, die niets weet maar alles moet kunnen. Verboden te lachen.

Maar... dan geldt deze wetenschappelijke wet niet voor de niet-wetenschappelijke mensen. Die bezitten een vrijbrief, om hun kennis net zo ver uit te breiden als ze willen en kunnen; en dit zonder de harde plicht om alleen in de diepte te graven. Het bouwen en bewaren van deze schepping is namelijk niet slechts in handen van geleerden gegeven, maar is een algemeen menselijke opdracht voor ons allen.

Dan zit hier nog iets aan vast. De jonge geleerde, die ter vergadering opmerkte dat een der redacteurs zich bijzonder bezig hield met zaken waarvan hij geen verstand had, wist blijkbaar nog niet alles. Hij wilde zijn wetenschappelijk wetje toepassen op een leek, een stomme bankwerker zogezegd, waar zijn wet ver over heen ging. Dat betekent zo iets als een vloeistof met een lengtemaat meten. Maar hij scheen evenmin te weten, dat diezelfde stomme leek gedurende vijftien jaar in het bestuur en in de redactie geijverd heeft om de oorspronkelijke afspraak waar te maken: dat ons blad voor vijftig procent kerkelijke en theologische zaken zou bevatten, terwijl de andere vijftig procent aan andere culturele en sociale facetten zou zijn gewijd.

Hij scheen bovendien niet te weten dat de vakgeleerden, die voor ons met hun deskundige vakartikelen de helft van ons blad hadden mogen en moeten vullen — verstek lieten gaan, althans in merendeel. Gesteld dat zij hun wetenschappelijke bijdragen uit het vakjargon in leesbaar nederlands hadden willen vertalen.

Dat alles weet hij dus nu — en u weet het ook. En zo lang onze vakgeleerden verstek laten gaan missen ze m.i. het recht van critiek op schrijvende leken. Het gebod dat de schoenmaker zich bij zijn leest moest houden gold in de tijd der gilden nog voor alle handwerkslieden — maar vandaag alleen voor het gilde der wetenschapsbeoefenaars!

Nog een persoonlijk grapje?

Toen wij ons jongste kind kregen zeiden een paar knappe psychologische vrienden: jullie durft wel wat aan, om de vorming van drie jonge mensen op je schouders te nemen! Gelukkig dat jullie nog al wat aan psychologie hebt gedaan....

Ons antwoord: hoe zouden jullie voorouders, in een tijd dat de wetenschap der psychologie nog niet bestond, hun geslacht zo ver vooruit hebben gekregen, dat het psychologen heeft voortgebracht?

Politieke rondblik

(4)

het „miljoenplan”

Een belangrijk moment in de verhouding van de „vrijgemaakten” tot de antirevolutionaire partij in de jaren veertig vormde het gebeuren rondom het z.g. „miljoenplan” dat deze partij na de oorlog lanceerde.

Kort na de tweede wereldoorlog besloot de leiding van de antirevolutionaire partij een poging te doen een miljoen gulden bijeen te brengen ten behoeve van de „Kuyperstichting”, het wetenschappelijke instituut van de partij, en voor de vorming van een fonds voor de verkiezingspropaganda.

Toen dit plan bekend werd en men met de uitvoering daarvan begon, publiceerden een vijftiental „vrijgemaakten” in „De Reformatie” een artikel waarin zij het advies gaven daaraan **vooralsnog** niet mee te werken.¹⁾

Deze „vijftien” verklaarden uitdrukkelijk dat hun afwijzend advies in deze niet beschouwd mocht worden als een opzettelijke opwekking om het bestaande contact met de antirevolutionaire partij te verbreken. In dat verband spraken ze er hun blijdschap over uit dat op een te Utrecht gehouden conferentie de stoot was gegeven tot oprichting van een werkcómité dat de bij velen levende bezwaren tegen de leiding en het publieke optreden van de antirevolutionaire partij in studie wilde nemen om op die wijze tot een duidelijke situatietekening te komen. Een dergelijke tekening was immers een der eerste voorwaarden voor een principiële positiebepaling daartegenover.

De „vijftien” wezen er in hun advies op dat het miljoenplan werd gelanceerd op een tijdstip waarin het christelijke leven in een ernstige crisis was geraakt.

Vooreerst waren er een lange reeks kerkelijke vonnissen door de Geref. Kerken geveld die in hun consequentie bewust en openlijk zeer velen hadden uitgesloten uit het koninkrijk der hemelen. Dit hield in feite in dat de zo gevonnisten in een principiële samenwerking onaanvaardbaar waren. Tegelijk stond het voor deze zo gevonnisten vast, dat wat ze positief beleden noodzakelijk ten grondslag moest worden gelegd aan een werkelijk principiële arbeid voor een werkelijke voortgaande reformatie.

Daarbij kwam dat van verschillende zijden — en naar de overtuiging van de „vijftien” terecht — gewezen werd op allerlei symptomen van principiële achteruitgang, ja, van afval in de leiding van de antirevolutionaire partij. In dit verband werd speciaal gewezen op een toen juist-verschenen studie van prof. dr. I. A. Diepenhorst over „Christelijke Staatskunde” die bestemd was voor de antirevolutionaire jongerenstudieclubs.

Ten aanzien van al deze zaken diende naar het oordeel van de „vijftien” ten overstaan van de partij-instanties naar duidelijkheid te worden gestreefd om op die manier tot een noodzakelijke positiebepaling te komen. Dit was te meer nodig omdat er ten aanzien van politieke, sociale, wetenschappelijke en universitaire samenwerking met andersdenkenden praktijken bestonden en wensen bleken te leven, die duidelijk afweken van de status quo waaronder de gereformeerden en antirevolutionairen na Kuyper's aftreden hadden geleefd.

Op grond van dit alles adviseerden de „vijftien”, „in de huidige situatie zich te onthouden van ondersteuning van bedoeld miljoenplan, zolang niet op de hierboven slechts aangeduide en andere punten de nodige opheldering verkregen is.”

het oordeel van prof. Greijdanus

Op dit advies van de „vijftien” kwam uiteraard allerlei reactie los.

De belangrijkste daarvan was ongetwijfeld die van J. Schouten, de toenmalige leider van de antirevolutionaire partij. In het nummer van 20 september 1947 van „Nederlandse Gedachten”, het officiële orgaan van de partij, schreef hij daarover een artikel onder de titel „Aan onze Geestverwanten”.

Schouten kritiseerde daarin vooreerst het optreden van de „vijftien” en het door hen genoemde „werkcomité”. Hij achtte het optreden van beide in strijd met de partij-orde. Voorts keerde hij zich tegen de opvatting dat de kerkelijke vonnissen in wezen uitsluiting uit het koninkrijk der hemelen zouden zijn. En ten slotte poneerde hij met alle nadruk dat men in de antirevolutionaire partij niets te maken had met wat in de kerk was voorgevallen. Kerk en politieke partij moesten z.i. principieel van elkaar gescheiden worden gehouden.

Het is voor het verstaan van de toenmalige situatie — en niet minder van die welke na en door de kerkelijke vonnissen thans in de vrijgemaakte kerken is ontstaan! — van groot belang te vernemen hoe prof. Greijdanus over het verweer van Schouten oordeelde. Hij deed dat in De Reformatie van 27 september 1947.

De Heer J. Schouten, aldus Greijdanus, „heeft het ook over: „De kerkelijke maatregelen en besluiten, welke genomen zijn, de „vonnissen” welke geveld zijn”, die „zouden, aldus wordt gesteld, de betekenis hebben van uitsluiting uit het koninkrijk der hemelen”, en zegt dan, dat zij die deze maatregelen etc. hebben genomen „ontkennen, dat zij die betekenis hebben” en schrijft dan voorts als zijn gedachte: „Zelfs al zou men menen, dat die maatregelen etc. alleen zo mogen worden verstaan” (als) „de vijftien” hen verstaan, dan dient de verklaring van hen, die deze maatregelen etc. namen, dat zij niet die betekenis en strekking hebben, te worden aanvaard als een serieuze. Men mag, naar eigen inzicht, deze verklaring onjuist achten, dit rechtvaardigt niet, dat men haar terzijde stelt.”

Naar de overtuiging van prof. Greijdanus gaat deze redenering van Schouten niet op. „Schorsing in, afzetting uit, een kerkelijk ambt, afhouding van het Avondmaal, weigering van doop en dergelijke zijn kerkelijke handelingen. Welke betekenis die hebben, hangt niet af van enig momenteel en subjectief bedoelen van degenen die ze in bepaald geval uitvoert of toepast, maar die handelingen hebben haar eigen kerkelijke betekenis, onafhankelijk van de subjectieve mening van de erop dat ogenblik mee handelende. En die eigen betekenis wordt aangegeven in de Heilige Schrift, en staat voorts nader omschreven in Kerkorde, Banformulier, Belijdenisschriften. En dan zijn zij, hetzij nog slechts in beginsel, hetzij in volle doorvoering, uitsluiting uit het koninkrijk Gods, n.l. als zij recht geschieden. En als zij niet recht geschieden, dan zijn zij schrikkelijke vergripen aan Gods verordeningen en heiligheden. Geen andere of goede bedoeling van wie ze verrichten kan hier iets aan veranderen. Die bedoeling mog voor hun subjectieve verantwoordelijkheid betekenis hebben, maar aan de objectieve betekenis dier handelingen zelve wordt daarom niets gewijzigd. Slechts bezondigt degene, die ze niet naar Gods instelling en haar wezenlijke bedoeling verricht, zich schrikkelijk. Bij zulk een andere bedoeling behoort de gepleegde handeling (schorsing, afzetting, onthouding etc.) openlijk teruggenomen te worden, en dat met oprechte belijdenis van zo snoed vergrijp aan Gods heilige verordeningen. Want de kerk is niet de kerk van schorsende, afzettende, afhoudende Synoden, Classes, Kerkeraden, doordat zij de betekenis van de kerkelijke handelingen ieder ogenblik naar eigen believen vaststellen konden, maar de kerk des Heeren. En daarom bepaalt alleen Hij de betekenis dier kerkelijke handelingen, en vergrijpt zich op diep schuldige wijze aan de rechten des Heeren, wie ze niet naar zijn verordeningen verricht. Hier verontschuldigen geen „goede” bedoelingen.

De Heer J. Schouten heeft met deze objectieve betekenis dezer kerkelijke handelingen, deze hare onafhankelijkheid van de subjectieve mening of bedoeling harer uitvoerders, blijkbaar niet gerekend, en daarom gaat zijn redenering in dezen niet op.”²⁾

Tot zover prof. Greijdanus.

Ik moge hierbij opmerken dat de omschrijving van de betekenis der door hem genoemde tuchthandelingen door de synoden der vrijgemaakte Geref. Kerken officieel tot de alleen juiste is verklaard.

Bij de beoordeling van de tuchtprocedures waartoe de vergaderingen van deze kerken in de laatste jaren overgingen dient men dat steeds voor ogen te houden.

„kracht en doel der politiek”

Zoals vanzelf spreekt hebben ook de „vijftien” gereageerd op het genoemde artikel van Schouten.

Na schriftelijk en mondeling overleg werd aan A. Zijlstra en mij verzocht het resultaat van deze besprekingen in een brochure te verwerken. Zijlstra gaf mij een aantal opmerkingen en mee aan de hand daarvan schreef ik de brochure „Kracht en doel der politiek”. De titel ontleende ik aan de uitspraak van Groen van Prinsterer dat hij in de belijdenis van het Evangelie de kracht en het doel van zijn politiek stelde.³⁾

In dit geschrift ging ik uitvoerig in op wat Schouten had geschreven. Na een Inleiding besprak ik achtereenvolgens Schouten's nieuwe orde voor het partijleven; zijn oordeel over de beginselen die leiding moeten geven aan de politieke arbeid; zijn oordeel over het conflict in de Geref. Kerken; zijn beroep op Groen van Prinsterer te dien opzichte; zijn beroep op Kuyper te dien opzichte; zijn oordeel over de verhouding van kerk en politiek; zijn veroordeling van het advies van het werkcómité; zijn roep om toenadering.

Het slot van de brochure luidt aldus: „We verklaren dat de enig goede, wijl door God geëiste en met de belofte van zegen gekroonde toenadering is:

het gezamenlijk en werkelijk buigen onder het éne, richtende en verlossende woord des **Heren**;

het in de greep van dat woord gezamenlijk en van harte wegdoen van wat als een door God veroordeelde ergernis tussen de broeders ligt;

het zonder aanzien des persoons, om der wille van de ere Gods en de zaligheid van zijn volk signaleren van zonden, afval, verlaten van 's Heren woord, onwaarachtigheid en alle ander kwaad;

het zoeken van de eenheid, niet als een goed, dat het koste wat het kost moet worden veroverd, maar als een vrucht des Geestes, die door Hem in de diepten van oprechte schuldbelijdenis, erkende zwakheid, het overwonnen worden door Gods genade en het leven uit zijn Woord als een gave van Jezus Christus ons in de school wordt geworpen;

het „van zelf” één worden door het gezamenlijk ontdekken van de werkelijke zonde en de wezenlijke vijand der kerk, het gemeenschappelijk voeren van de éne, op alle fronten en door allen te voeren strijd en het aldus eendrachtig volgen van Jezus Christus door de donkere avondstond der wereld;

en eindelijk: het gezamenlijk meer-dan-overwinnaar zijn in al de verschrikkingen dezer eeuw, door Hem die ons heeft liefgehad, ook al wordt deze overwinning geschonken terwijl we naar deze wereld ondergaan.

Deze toenadering zoeken we — ook in de politiek.

Daarom bidden we.

Daarvoor werken we.

We begeren — ook in dit opzicht — alleen uit het **Evangelie te leven en daarnaar te handelen**.

We poogden dat ook te doen in dit geschrift.

Want de belijdenis van het Evangelie is de kracht en het doel van alle menselijk handelen — ook van de politiek.”

KAMPEN

C. VEENHOF

¹⁾ Zie „De Reformatie” van 27 juni 1947. De „vijftien” waren: F. A. den Boeft, E. Th. v. d. Born, R. H. Bremmer, P. Deddens, D. van Dijk, J. Francke, S. Greijdanus, B. Holwerda, H. Knoop, C. H. Lindeboom, K. Schilder, C. Veenhof, G. Visee, J. A. Vink, A. Zijlstra.

²⁾ Zie „De Reformatie” van 27 september 1947.

³⁾ *Kracht en doel der Politiek*, Antwoord der „vijftien” op den door den leider der A.R. Partij, J. Schouten, tot zijn „Geestverwanten” gerichtten oproep, onder redactie van C. Veenhof en A. Zijlstra, Oosterbaan & le Cointre N.V. Goes, 1948, 148 blz.

Het verschijnsel van de zogenaamde 'Volksfrontregeringen' zoals dat in de jaren vóór 1940 valt waar te nemen, heeft in de laatste jaren weer extra aandacht gekregen. Dat is tamelijk voor de hand liggend, omdat de problematiek, die achter een dergelijk Volksfrontformatie schuilt, in zekere zin verwant is aan de vraagstukken, die zich in het jongste verleden vóórdeden bij de politieke verhoudingen.

We hebben er vorige week al even bij stilgestaan, dat de grote ommekeer in die politieke verhoudingen in Frankrijk juist te vinden was in het feit, dat de communistische partij zijn starre houding tegenover de burgerlijke groeperingen losliet, en vrij abrupt zich liet vinden voor een samenwerking met die groeperingen. Dat ging zelfs door tot op een vrij hoog niveau; slechts medewerking aan het kabinet-zelf was de 'bolsjewisten' nog te verregaand, hoewel ze de nieuwe premier, Léon Blum, wel hun steun hadden toegezegd: Hij zette zich dan ook met veel geestdrift aan een program vol sociale dealen (zie hiernaast).

Groot was de tegenzin bij velen, die van deze regering niets dan ellende verwachtten. In het leger heerst de vrees voor een ondermijning ten gevolge van communistische cellenvorming. Er ontstaan in het diepste geheim — de Fransman is altijd tuk op elke kans tot conspireren... — „groepen ter zelfverdediging”, die hun leden tot vlak uit de buurt van maarschalk Pétain recruterden, bijvoorbeeld de stafofficier Loustaunau-Lacau. Overigens gebiedt de eerlijkheid te vermelden, dat Pétain zich, al is hij van één en ander op de hoogte, strikt afzijdig houdt.

In de civiele sector groeit het verzet tegen de democratisch-gekozen regering eveneens. Daar is het de C.S.A.R. (Comité Secret d'Action Révolutionnaire), meestal de „Cagoule” genoemd, waarin dit verzet zich bundelt. De felle Eugène Deloncle (van Corsica afkomstig), marine-functionaris, neemt de leiding. Curieus is de manier, waarop heel de rim-ram van riten, inwijdingen, dure eden wordt herhaald, die in de vorige eeuw bij dergelijke clubs te doen gebruikelijk was. Ondanks de lokale verschillen was er toch één gemeenschappelijk gegeven: overal diende de 'abonné', zoals het aspirant-lid heette, een eed te zweren op de tricolore, tegen Jodendom en vrijmetselarij, vóór het vaderland, Ad majorem Galliae gloriam, zoals de formulering luidde!...

De gedachtengang, de methodiek en het beoogde doel van de Cagoule was wel heel duidelijk echt-fascistisch. Deloncle was niet voor niets een blinde bewonderaar van de Duce. De vele terreurdaden, reeds in de dertiger jaren begaan tegen voor Mussolini gevluchte Italianen of tegen vijanden van Franco, zijn voor een deel pas na de Tweede Wereldoorlog behoorlijk uitgezocht. Het uiteindelijke doel zou zijn de grote staatsgreep, waarvoor als datum was vastgesteld de nacht van 15-16 november 1937. Malapartes handleiding 'Techniek van de staatsgreep' zou het model zijn geweest. In dat boek werd een analyse gemaakt van Mussolini's greep naar de macht in 1922. Het is Deloncle niet gelukt, een Franse Duce te worden, omdat op het beslissende moment het leger (en met name de genoemde groeperingen binnen de Armée) zijn medewerking weigerde. Eigen tradities zou men daar graag verdedigen, maar men wenste geen burgeroorlog te riskeren voor een 'ander Frankrijk'. Deze weigering hield de regering Blum over een toentertijd wellicht nauwelijks beseft ondergang heen. De Cagoulards waren gedwongen, zich vooralsnog wat op de achtergrond te houden. Hun kans kwam pas met de komst van de Duitsers, in juni 1940.

De voor Léon Blum wél fataal gebleken ontwikkelingen zijn tendele in de binnenland-

TOUWTREKKEN IN FRANKRIJK

(4)

'TER MEERDERE GLORIE VAN FRANKRIJK':
BEZEM of MOERAS ? ...

door

H. L. BOGAARD

Enkele punten uit het programma van het Volksfront:

... De verdediging van de vrijheid: ...

De pers:

- het intrekken van wetten en besluiten, die de vrijheid van meningsvorming beperken.
- een organisatie van de omroep met het doel de juistheid van het nieuws te verzekeren en ervoor te zorgen, dat politieke en sociale organisaties gelijk behandeld worden.

... De verdediging van de vrede:

- nationalisatie van de oorlogsindustrie en het verbod van particuliere wapenhandel.
- afschaffing van de geheime diplomatie; een internationale actie en openbare onderhandelingen om die landen naar Genève terug te brengen, die dit verlaten hebben, zonder daarbij de principes van de Volkenbond te verzwakken, dat zijn de principes van collectieve veiligheid en een ondeelbare vrede...

... Economische eisen:

- vermindering van de werktijd zonder vermindering van loon.
- instelling van een werkloosheidsverzekering.
- nationalisatie van de Banque de France...

... Financiële zuivering:

- democratische hervorming van het belastingstelsel; snelle stijging van de inkomstenbelasting met betrekking tot inkomens boven de 75.000 francs per jaar. Controle op de kapitaalvlucht naar het buitenland...

(Drs. J. S. Wijna - Van Pétain tot De Gaulle, „Teksten”, pag. 15)

se verhoudingen te vinden, tendele hangen ze samen met de gebeurtenissen in de buitenlandse politiek.

Eerst iets over die binnenlandse verhoudingen. Daarbij is belangrijk, niet alleen, dat er in politieke zin een geweldige verbroekeling heeft plaatsgevonden, maar ook, dat er aan de sociale omstandigheden van de gewone man zo weinig werd gedaán. Er was wel ontzaglijk veel over getheoretiseerd; indrukwekkende plannen zijn er te over geweest. Maar het resultaat strookte helaas toch telkens weer met het cynische gezegde, dat „het hart van de Franse burgerman wel links, maar zijn beurs rechts zit.”

De rechtse partijen waren in hun financiële tactiek van bezuinigen en van het laag houden van lonen en prijzen dan ook steeds gesteund door de Banque de France, merkwaardig genoeg een particuliere bank, geen staatsbank. De meerderheid der aandelen was in

handen van een economische aristocratie, die niet meer dan 200 families telde. In hun handen lag het meerderheidsbelang bij de grootindustrie, de wapenfabricage, de exportbedrijven en het gehele Franse bankwezen.

Toen in deze situatie door Blum een begin van wijziging werd beproefd, maakte dit zo'n enthousiasme los in de arbeidersmassa, dat men zijn vreugde niet beter wist te uiten, dan door het ontketenen van enorme stakingen. De betrokken bedrijven werden veelal bezet gehouden; binnen enige weken was er een tootaal aan stakers van 500.000 man. Het was niet een actie, die op bitterheid was gebaseerd. Men vernielde ook niets. Men deed niets met de bezette bedrijven. Alles werd keurig in tact gelaten, machines verzorgd, geen dieverijen. Alleen werd er niet gewerkt. De groeiende ongerustheid bij de vakbonden, bij de politici (vooral bij de radicale partij, daar zaten die burgermannetjes met hun „beurs rechts” immers vooral!) kon daar ook niets aan verhelpen.

een voorstander:

'Met de armen vol beloften waren de mannen van het Volksfront naar de Fransen gekomen. Frankrijk verkoos het marxistische avontuur boven het moeras. De overwinning van het Volksfront was voor het volk dé overwinning!'

(Jean-Pierre Maxence)

een tegenstander:

'... spoedig zal het land weer een geweten krijgen en Blum van zijn lemen voetstuk stoten. Laten we vertrouwen hebben. Een stoot van een tornado is de oorzaak van het Volksfront geweest. Met een veeg van een bezem zal het teruggeworpen worden in de vrijmetselaarsloge en in het ghetto, van waaruit het nooit zal mogen terugkeren...'

(Jean Renaud, rector politicus)

Deze reusachtige sit-downstakingen hebben een ernstige tegenslag gevormd voor de regering van Blum. De op deze wijze opgeroepen arbeidsonrust zou alleen al de nog zo prille politieke samenwerking zwaar op de proef hebben gesteld.

Maar daar kwam dus nóg een factor bij: die van de buitenlandse ontwikkelingen. In dat verband springt één gebeurtenis er wel heel sterk uit. Het is de Spaanse Burgeroorlog. Toen in 1936 de conservatieve krachten, geleid door een driemanschap van generaals (Sanjurjo, Mola en Franco) de strijd aanboden tegen de democratisch gekozen regering van Madrid, betekende dat voor het kabinet-Blum onmiddellijk een aantal complicaties. De parallellen in de situatie van beide landen zijn duidelijk genoeg. Het lag dus voor de hand, dat de Franse communistische partij niet wilde volstaan met het vrijwaren van eigen land van een militaire staatsgreep, maar dat men van een Volksfrontregering ondubbelzinnige steun verwachtte aan de bedreigde regering van Madrid, die immers tenonder zou kunnen gaan door eenzelfde beweging, als in Frankrijk juist de aanleiding tot de Volksfrontvorming was geweest!

Omgekeerd wilden de conservatieven in Frankrijk, de ultra's als Cagoulards en dergelijke vóórop, natuurlijk op hun beurt een zo groot mogelijke steun aan Franco verlenen.

Blum deed niets. Hij kon ook eigenlijk niets doen. De binnenlandse situatie was er te moeilijk voor, de radicale ministers voelden geen zier voor een avontuur-over-de-Pyreneën, en ook bij de buurlanden zou voor een gezamenlijke actie wel geen steun te vinden zijn. Drievoudige taal van Italië en Duitsland, en een wel zeer weinig toeschietelijke houding van Engeland inzake het hete Spaanse hangijzer, alles tesamen noopte Blum tot een angstvallig vertoon van neutraliteit. Het werkelijk niet denkbeeldige gevaar van een burgeroorlog, ook in

Frankrijk, achtte hij in dat verband een voldoende zwaar wegend motief.

Twee gevolgen had deze houding: de band tussen communisten en socialisten werd door de aldus groeiende wrevel steeds losser, en de radicalen hebben zó veel bezwaren tegen Blums financiële maatregelen (die de franc steeds verder doen dalen), dat ook zij allengs steeds meer voor 'ontploffen van het Volksfront' gaan voelen. Als de Senaat in 1937 een regeringsvoorstel verwerpt, mede door toedoen van de radicalen, trekt Léon Blum de consequentie: hij neemt ontslag. Eén keer — het was in 1946, na jarenlange internering door de Duitsers — heeft Blum nog een korte periode als minister-president gediend.

Het is het einde van een serieuze poging, wat meer lijn te brengen in de Franse politiek. Dezelfde verbroekeling van vóór de Volksfront-episode zet zich weer voort, zij het in verhevigde mate.

De ontstellende verdeeldheid van Frankrijk, de toeneming van fascistische tendensen,

de groei van antisemitisme ook, het zijn de voornaamste kenmerken van die laatste jaren voor de Duitse inval.

Als de 84-jarige maarschalk Pétain tijdens die weken van verwarde oorlogsvoering in 1940 het heft in handen neemt, is het vooral in de overtuiging, dat de democratie voor Frankrijk een vloek is geweest. Wie die democratie nog langer poogt te handhaven, is voor Pétain een landverrader. Nu kan het land de staatsvorm krijgen, waar de rechtse extremisten zo lang en vurig naar hebben verlangd.

Voorlopig is het 'touwtrekken', waarover deze artikelen gingen, in hún voordeel beslist.

Over de ontwikkelingen tijdens en ná de Tweede Wereldoorlog waarin de ter sprake gebrachte controversen 'revolutie' of 'grandeur' eveneens telkens weer normatief bleek, hoop ik D.V. over enige tijd weer het één en ander te schrijven.

Zaltbommel, juni 1971

men dan niet meer van echt leven kan spreken. Men moet dan alle apparaten en behandelingsmethoden stoppen.

Medische ethiek staat niet los van christelijke ethiek, zoals uit dit boekje duidelijk blijkt.

Tal van kwesties die met dit onderwerp in verband staan, worden door de schrijver besproken: Hoe zien we het leven? Hoe zien we de dood? Altijd de waarheid zeggen? Welke is de taak van de verplegenden?

Het geheel is een belangrijk en boeiend boekje, dat ik ter lezing kan aanbevelen. Het telt 9 hoofdstukken, 75 pagina's; is keurig uitgegeven.

P. Pel.

M. Goote — En de horizon bleef rood; 50 jaar wereldgeschiedenis. (Feiten en figuren, meningen en machten uit een revolutionaire halve eeuw). 477 pag. tekst, plus 8 pag. literatuuropgave en register J. H. Kok n.v., Kampen, 1970; f 39,75.

Het is met de belangstelling voor 'geschiedenis' een merkwaardige zaak, de laatste twintig jaar. Enerzijds is er een onmiskenbare interesse voor veel zaken, die het verleden raken. Historische lectuur in de ruimste zin is vaak in trek; films over het één of ander groots gebeuren in vroeger tijd trekken veel aandacht. Vaak betreft het dan lectuur over onze tijd, of zijn het films over het tijdvak van de wereldoorlogen. Niettemin vindt in sommige gevallen ook de bestudering van oudere tijdvakken enthousiaste beoefenaars, die met soms maar geringe vóóropleiding zich wagen aan archeologie-op-amateuristische basis, geestdriftige pogingen doen, oud schrift te lezen of er een hobby op na houden in de trant van munten verzamelen, oude stadsplattegronden kopen en snuffelen naar stamboomgegevens van de eigen familie, dan wel die van moeder de vrouw.

Aan de andere kant is er bij de 'serieuze historici' een gevoel van een zekere twijfel over de waarde van een dergelijk geëngageerd-zijn met de geschiedenis door de leek. Men vreest de oppervlakkigheid, de lichtvaardigheid bij het trekken van conclusies, het niet degelijk genoeg opgezet zijn van een uiteenzetting. Eenzijdigheid, gebrek aan nuances of het negeren van wezenlijk-essentiële elementen, die de achtergrond van bepaalde historische situaties vormen, het zijn vaak geen denkbeeldige gevaren.

Het wettelijke verbod van het zonder wetenschappelijke controle aanpakken van een archeologisch onderzoek is van die beduchtheid voor een al te weinig op echte kennis stoelende leken-geestdrift wel een bewijs.

Toch is er de laatste jaren een flinke markt in ons land geweest voor vaak nogal moeilijke lectuur van het historisch erf. De boeken van Bouman en Presser, Lou de Jong en Schulte Nordholt, maar ook de gretig

Boekbespreking

Dr. W. H. Velema, *Rondom het levenseinde. Ethische en pastorale overwegingen.* — Uitg. J. H. Kok N.V., Kampen 1971 - f 5,95.

In het hier te bespreken boekje overweegt professor Velema de vraag of het plicht, roeping en taak is van de medici het leven van hen die aan hun zorgen zijn toevertrouwd, altijd en onder alle omstandigheden met alle beschikbare middelen in stand te houden.

Wanneer ziekte of ongeval zich voordoet, wanneer levensgevaar aanwezig is, raadpleegt men een geneesheer en verwacht dat hij, zo mogelijk, genezing zal brengen en het gevaar afwenden. Wanneer ouderdomskwalen zich voordoen, verwacht men dat hij de moeilijkheden zo lang mogelijk zal opvangen en verlichten. Zo was de algemene gedachtengang tot voor enkele jaren.

In 1969 verscheen een boekje van de hand van professor J. H. van den Berg onder de titel: *Medische macht en medische ethiek*, dat sterk de aandacht trok. Daarin betoogde hij dat het in onze tijd niet meer zo is, dat de strijd voor het behoud van het leven onder alle omstandigheden ten einde toe moet worden gevoerd, maar dat het, ethisch gezien, beter is in bepaalde gevallen deze strijd te staken, ja zelfs het leven te beëindigen.

Deze omkeer in de beschouwing van de taak van de medici, zoals door prof. v. d. B. verdedigd, vindt zijn oorzaak in de grote vorderingen die de medische wetenschap heeft gemaakt. Efficiente bestrijding van vele ziekten, grote mogelijkheden op chirurgisch gebied, preventieve geneeskunde in allerlei vorm, zijn in staat vele levens te behouden die voorheen ten dode opgeschreven waren.

Deze vooruitgang moeten en mogen we met dankbaarheid en blijdschap constateren. Maar elke lichtzijde heeft een schaduwzijde. De grote vlucht die de industrie neemt leidt tot levensbedreigende vervuiling voor mens, dier en plant. De ontwikkeling van het luchtverkeer brengt ondragelijke geluidshinder mee.

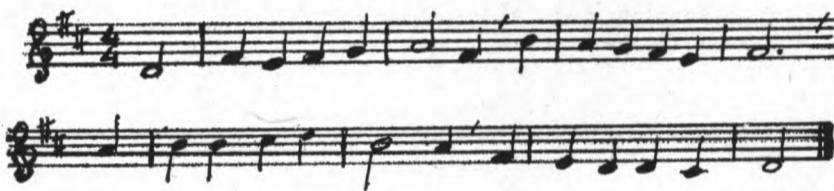
Door de grote vorderingen en vindingen op medisch gebied worden veel levens gered, waarvan de grote meerderheid tot volledig herstel komt, maar helaas niet allen. Er zijn er die meer of minder invalide blijven, sommige zelfs zó hulpbehoevend dat ze, vooral hun levensfuncties, inclusief bloedsomloop en ademhaling, volkomen afhankelijk zijn van voortdurende hulp. Een groot aantal doktoren, assistenten, verpleegsters en laboranten zijn steeds bezig om met behulp van talloze apparaten en installaties de bedreigde levens te verdedigen.

Toch is dit slechts één kant van de zaak, en niet eens de voornaamste. Want de vraag komt op: doet men er werkelijk goed aan wanneer men van elke patiënt het leven rekt? Op deze vraag antwoordt prof. J. v. d. Berg ontkennend. Het leven van een patiënt kan zo erbarmelijk zijn dat het niet alleen voor de familie nauwelijks aan te zien is, maar dat ook de patiënt zelf vurig verlangt naar een spoedig einde. Prof. v. d. Berg vindt het niet verantwoord er aan mee te werken dat zo iets voortduurt. Zijn oordeel is dan ook dat de medische ethiek meebrengt, dat in bepaalde gevallen aan de medische macht een halt wordt toegeroepen. Doet men dit niet, dan onttaardt het gebruik van medische macht in misbruik daarvan.

Te allen tijde eerbied voor het leven, omdat het leven heilig is! Door dit eeuwenoude principe, door Hippo-

crates (plm. 400 vóór Chr.) geformeerd, en door Galenus (plm. 200 na Chr.) ondersteund, is het gedrag der geneesheren eeuwenlang beheerst. Mag men dit leven, wanneer het in de hoogste mate een kwelling is, afbreken? Prof. v. d. Berg meent van wel. Prof. Velema oordeelt dat men het leven van een mens niet mag uitblussen, ook wanneer hij in zijn meest ontluiserde vorm nog voortleeft, of aan hevige pijn onderhevig is. Maar in die gevallen zal men de strijd om het leven te rekken, niet met fanatisme moeten voeren. Voor patiënten die z.g. hersendood zijn, geldt dit niet, omdat

Melodie — M. Vulpus

GIJ ZIJT ONS

BROOD

(Lied bij Joh. 6)

*De broden die wij aten
's avonds en 's morgens vroeg
konden ons niet verzaden:
wij krijgen nooit genoeg.*

*De honger blijft ons plagen.
De dorst keert telkens weer.
Wij blijven immer vragen.
Wij willen altijd meer.*

*Het manna dat wij kregen,
het water uit de steen,
het hield de dood niet tegen:
de dood in de woestijn.*

*Heer Jezus, wil ons geven
uw vlees, de ware spijs,
opdat wij eeuwig leven
met U in 't paradijs.*

*Heer Jezus, laat ons drinken
uw bloed, uw klare wijn,
opdat wij niet verzinken
in onze angst en pijn.*

*Gij stilt ons aller honger
voorgoed; Gij zijt ons brood.
Nu pijnigt ons niet langer
de maageramp van de dood.*

*Heer Jezus, ons gegeven
in woord en wijn en brood,
Gij hebt de nacht verdreven:
wij leven door uw dood*

M. R. v. d. Berg

gelezen afleveringen van de feuilleton-boeken 'Avontuur van de Mens', 'Bericht van de Tweede Wereldoorlog' en dergelijke liggen vaak zó voor het grijpen in de meeste boekhandels.

Voor wat betreft de laatste halve eeuw pleeg ikzelf graag te grijpen naar boeken als Kantelend Tijdperk van Brugmans en het enige jaren geleden verschenen 'Pas Gisteren' van de rasverteller Jan de Rek (op wiens naam ook de uitstekende boeken Van Hunebed tot Hanzestad en Van Bourgondië tot Barok staan).

Thans is bij de firma Kok in Kampen ook een dergelijk overzichtswerk uitgekomen. Onder de titel 'En de horizon bleef rood' schreef M. Goote een boek over de wereldgeschiedenis in de laatste 50 jaar. In 42 tamelijk korte hoofdstukken snijdt hij telkens een bepaald probleem aan, duikt er direct middenin, door eerst een hoogtepunt te beschrijven bij de Spaanse Burgeroorlog start hij bijvoorbeeld met het verhaal van de bommenregen op het stadje Guernica (dat verhaal staat overigens uitgebreider en oneindig veel aangrijpend bij De Rek!)

De hierboven al gereleveerde bezwaren van oppervlakkigheid, eenzijdigheid en tevens hier en daar overladenheid worden voor een flink deel, al vallen ze wel degelijk waar te nemen, gecompenseerd door de grote interesse, waarmee Goote (schoolhoofd met een jarenlange hobby: geschiedenis) zijn verhaal doet, zijn pogingen, zoveel mogelijk toch de relaties te tonen en in bevattelijke taal zijn relaas te noteren.

Soms doet de stijl wat antiek aan of gewild-komiek ('Castro's berg had een muus gebarnd en dat had nog een corrupt staartje ook', p. 428). Hier en daar zou je de accenten graag wat scherper willen, zoals in hoofdstuk 9, waar het verhaal van de Spaanse Burgeroorlog nog wel iets meer in het teken van de 'generale repetitie' voor de komende wereldoorlog had mogen staan; overigens mocht de naam van de befaamde Nederlandse vrijwilliger, 'Hollander Piet', hier wel even genoemd worden!

Zo vind ik het hoofdstuk over het immense belang van de dekolonisatie van Afrika ook nogal summier, al gaat de bespreking daarvan in het relaas over De Gaulles éigen methodiek tegenover de vroegere Franse koloniën nog wel even door.

Als illustratie-materiaal koos Goote slechts twee dingen: een zestiental kaartjes, nogal sobertjes van opzet, en een reeks caricaturen uit de binnen- en buitenlandse pers van de laatste decennia. Daarbij zijn wel heel rake, zoals de prent, waarop een schriel mannetje Hitler door een 'bevlogen' kunstschilder Goebbels als walgelijk-imposante Germaanse held wordt uitgebeeld (pag. 73, waarschijnlijk van David Low?)

Het register lijkt in zijn bescheiden omvang redelijk bruikbaar, al komt het Pact van Bagdat niet in hoofdstuk 9 maar in 10 voor, en al zocht ik onder de trefwoorden vergeefs naar de termen Koude Oorlog — Bergen-Belsen — Stavisky — Flexible Response — E.v.a.

De bewering in een recensie van het boek die me vanmiddag onder ogen kwam, dat Hitlers gegrepen zijn door het idee van de 'kruistocht tegen het communisme' niet vermeld wordt, is m.i. niet terecht, omdat schrijver op blz. 97 wel degelijk met zoveel woorden van dit kruistochtkarakter van de strijd in Rusland gewag maakt.

Ik vraag mij af, of het woord „rood” in de titel wel de bedoeling heeft, om het gevaar van het wereldcommunisme aan te geven eerder leek het mij, dat het Goote erom te doen was, het uitblijven van een wezenlijke vrede in de wereld centraal te stellen in zijn titel. Me dunkt, dat één van de slotzinnen dat ook wel duidelijk zegt: „Zal de wereldbevolking de weg naar de vrede door recht zoeken of zal de horizon rood blijven?” (pag. 476)

Het keurig uitgegeven boek wil ik graag aanbevelen bij de belangstellende krantenlezer, de scholier, die zijn geschiedenisboek wat meer achtergrond wil geven, en een ieder, die bepaalde ontwikkelingen sinds 1918 nogeens wat precies wil nalezen.

Helaas vind ik de prijs, f 39,75 voor een boek in de populair-wetenschappelijke sfeer toch wel aan de gepeperde kant.

H. L. Bogaard.

Zaltbommel, 14 mei 1971.

„LEUGEN ACHTERHAALD”

Prof. Veenhof hoopte op het artikel onder bovenstaande titel nader in te gaan. Door het auto-ongeval dat prof. Veenhof is overkomen moet dit enige tijd worden uitgesteld. Prof. Veenhof hoopt later in staat te zijn een verhelderende verklaring te geven.

☆☆☆ Zonder opstanding der doden...

Zoals onze lezers weten heeft ds M. A. Krop, hervormd studentenpredikant in Groningen onlangs in een televisie-uitzending — nota bene in een programma van het C(onvent) V(an) K(erken) en het I(nter) K(erkelijk) O(verleg) R(adio) dat onder het voorzitterschap van de gereformeerde prof. Lammens staat — betoogd dat er geen leven is na de dood. In Hervormd Nederland schreef ds L. C. Spijkerboer, emeritus-predikant van Renkum naar aaleiding daarvan het volgende: „Zonder de verwachting dezer opstanding zouden wij niet kunnen geloven in den almachtigen Vader, Schepper des hemels en der aarde. En zonder dat geloof zouden wij moeten vaststellen, dat één of ander monster deze wereld op touw zou hebben gezet; dat monster zouden wij alleen maar kunnen haten.

Zonder de verwachting der opstanding zouden wij aan de mensen van de natuurwetenschappen slechts één opdracht kunnen geven: Zorgt ervoor dat alle mensen van gehéél de wereld in één ondeelbaar ogenblik pijnloos worden afgemaakt.”

Ik memoreer hierbij dat prof. Kuitert eens in een interview verklaarde: „Nu we op de aarde steeds meer in staat zijn christendom in praktijk te brengen (!), is er steeds minder behoefte aan de gedachte dat het heil ergens achter de horizon ligt... of het onheil, de „hel”. Beide liggen aan deze zijde van de horizon.”

C. V.

☆☆☆ Verplichte bijdrage(I)

Met 37 tegen 8 stemmen besloot de synode van de Ned. Herv. Kerk de bijdrage aan de Generale Kas voor de gemeenten verplichtend te stellen. Na een langdurige en bewogen discussie werd dit besluit genomen. De classes hadden zich met 16 tegen 15 stemmen voor deze bijdrage uitgesproken. Aan de over deze zaak gevoerde discussie werd door de deelnemers de kwestie van de SMRA (Stichting mechanische en administratie) gevestigd te Delft verbonden. In 1972 gaat deze administratie f 0,94 per geregistreerd lid kosten! In de daarop volgende jaren f 1,11, f 1.31 en f 1,55. De verhoogde opbrengst van de Generale Kas ten bedrage van 1.5 miljoen zal voor een belangrijk deel gebruikt worden voor de genoemde SMRA, die tot nu toe met grote verliezen werkte.

In de discussies verklaarde ir J. van de Graaf, een vooraanstaand lid van de Geref. Bond, hoofdredacteur van het orgaan ervan „De Waarheidsvriend”, dat de synode geen juist beeld gaf van wat in de gemeenten leefde. De classes met een gezond kerkelijk leven waren over het algemeen tegen de verplichte bijdrage. Classes met relatief weinig kerkgang waren tegen. De Gereformeerde Bond zal deze nieuwe maatregel niet zonder meer accepteren. Na overleg zal de Bond met een „gepeperde verklaring” komen.

C. V.

☆☆☆ Verplichte bijdrage (II)

In de Gereformeerde Kerken werd steeds ten aanzien van de gemeenschappelijke taken der kerken het beginsel der vrijwilligheid gehuldigd. Alleen de kosten van de classicale en synodale vergaderingen, wijl door de kerken zelf en gezamenlijk belegd, vormden een verplichte bijdrage. Voor alle andere arbeid — zending, Theol. Hogeschool, Vrije Universiteit, verzorging der emeriti predikanten enz. — werden bijdragen gevraagd op basis van vrijwilligheid. Hoogstens gaf men een aanwijzing omtrent wat men per kerk en per lid verwachtte. Er waren b.v. lange tijd kerken die nooit voor de Theol. Hogeschool collecteerden. Of slechts één in plaats van twee maal per jaar. Moge het „beginsel der vrijwilligheid” ook ten aanzien van wat de ker-

ken gezamenlijk doen gehandhaafd blijven. Evenals ten opzichte van de kerkelijke bijdragen in de plaatselijke kerken. Verplichte bijdragen in het „kerkverband” zijn een uiting van hiërarchie en een instrument om die steeds verder door te voeren.

C. V.

☆☆☆ „Verloedering van de maatschappij”

Dit woord is niet van een steil gereformeerde maar van ir Bogaard, de oprichter van de P.P.R. Hij had deze term gebruikend, het oog op de lomtheid, grofheid, goorheid die tegenwoordig in de maatschappij, speciaal in de pornografische lectuur en sommige T.V.-programma's wordt gecultiveerd. De KRO ontlaalde de kijker eens met het beeld van een aantal zo minimaal mogelijk geklede, meestal wat oudere „dames”, die onder leiding van een naakte, vette en weerzinwekkende kerel een dansfeest vierden. En wat de VPRO produceert is navenant.

Dezer dagen kon men in een officieel rapport over de Willem Arntzhoeve in Den Dolder lezen dat in een afdeling welke onder leiding van een „progressieve” psychiater staat niet alleen het druggebruik onder het jeugdige personeel wordt toegelaten maar zelfs wordt gestimuleerd. Voorts werd er een ontoelaatbaar groot sexueel verkeer geconstateerd en de toeneming van het aantal ongewenste zwangerschappen en van geslachtsziekten, voornamelijk gonorrhoe. In diverse gevallen waren de zwangerschappen voldragen, maar ook werd een aantal uit het oog verloren omdat deze meisjes waarschijnlijk elders waren geaborteerd. Er waren aanwijzingen dat een aborteur n.b. op het terrein van de Stichting had gewerkt! De hoge frequentie van de ongewenste zwangerschappen had de betrokken arts doen besluiten het vrouwelijk personeel zo spoedig mogelijk de pil te verstrekken. Dat wil zeggen: de gevolgen van het kwaad te bestrijden zonder de oorzaak ervan aan te tasten. In dat rapport werd gezegd dat het bestuur duidelijke richtlijnen moest geven omtrent het optreden van geslachtsziekten, ongewenste zwangerschappen, druggebruik en politieke propaganda binnen de Hoeve. De politieke propaganda waarover gesproken werd, had betrekking op die van de partij der kabouters en het volgeplakt zijn van borden en vertrekken met propaganda van Castro etc.

Dit alles geschiedt in een inrichting waarin 900 weerloze patiënten worden „vepleegd”!

Het is een symptoom van een ideologie die al meer in het Nederlandse volk doorwerkt.

Zullen de officiële instanties nog de moed hebben de Augiasstal in Den Dolder grondig te reinigen?

C. V.

☆☆☆ Honderd kerken

Kuyper leverde in de brochure „Confidenties” een pleidooi voor het opdelen van de Herv. Kerk van Amsterdam in honderd „kerspelen of gemeenten”. Hij wilde de organisatie daarvan geheel vrij laten „om de energie der kleine kringen ongehinderd te laten werken.” „Desnoods zou men er vrede mee moeten nemen, dat het gemeenschappelijk verband slechts foederatief ware, en ook dat nog slechts voor zover als elk kerspel uit vrije aandrang tot aansluiting besloot.” Hij gaf er zelfs een complete kostenberekening bij. In plaats van de ene massale volkskerk zouden er dan levende vrije kerken ontstaan met een fris, vrij, veerkrachtig leven.

Kuyper schreef eens dat als men deze splitsing bijtijds had doorgevoerd Amsterdam nooit de onkerkelijke, God-loze stad van thans zou zijn geworden.

C. V.

Ingezonden

VERBAND VAN SCHOLEN
VAN GEREFORMEERDE BELIJDENIS

Op zaterdag 15 mei werd de algemene vergadering gehouden van het Verband van Scholen van Gereformeerde Belijdenis, in het Berghotel te Amersfoort. Om half elf opende de voorzitter J. Zoutendijk deze vergadering met het laten zingen van Psalm 119:1, en Schriftlezing uit Rom. 12:1-18.

Naar aanleiding van het gelezen Schriftgedeelte sprak de voorzitter een kort openingswoord, waarin hij er op wees, dat wij geroepen zijn, in heel ons leven en werk, Gods geboden in zijn totaliteit te bewaren, daaruit te leven, ook met betrekking tot het werk van het Verband van Scholen. Gods Woord en de belijdenis der kerk, dienen het vaste fundament te zijn en te blijven, waaruit het onderwijs op de scholen gegeven en het bestuur van het Verband van Scholen aan de besturen voorlichting zal geven.

Een groot aantal afgevaardigden van de aangesloten scholen, buitengewone leden en belangstellenden konden welkom worden geheten.

Door de sekretaris W. Tamminga, werden de notulen van de eerste algemene jaarvergadering op 12 mei 1970 gelezen, welke onveranderd konden worden goedgekeurd.

Vervolgens gaf de sekretaris een jaaroverzicht, waarin het volgende werd opgemerkt. In het afgelopen jaar werd door het bestuur een brochure uitgegeven, betrekking hebbende op de „organisatie van het onderwijs”. Hiermede heeft het bestuur meer bekendheid willen geven aan het ontstaan en de noodzakelijkheid van een eigen Gereformeerde Scholenorganisatie, welke wil staan en werken op de grondslag van Gods Woord en de belijdenis der kerk.

Er bleek veel belangstelling te bestaan, bij de besturen van de Scholen, voor deze brochure, waarvan inmiddels 3300 exemplaren zijn verzonden aan Schoolbesturen en belangstellenden. De recensies in de pers, bij de verschijning waren onverdeeld gunstig. Er bleek zelfs belangstelling te bestaan in België en Canada, voor de inhoud van deze brochure. De reacties hierop waren zeer talrijk en bemoedigend en geven het bestuur moed en kracht om op de ingeslagen weg voort te gaan.

In het afgelopen jaar hebben zich 6 nieuwe scholen als lid aangemeld terwijl dit bij vele besturen nog in bespreking is.

Het aantal aangesloten scholen is hiermede gestegen tot 25 scholen voor basisonderwijs en 6 kleuterscholen, met in totaal 108 leerkrachten en drieduizend leerlingen.

Vele technische en andere adviezen werden door schoolbesturen gevraagd en gegeven. Het Verband van Scholen mocht in het afgelopen jaar een eigen koninklijke goedgekeurde borgstellingsorganisatie, en een goedgekeurde Commissie van Beroep ontvangen, terwijl voor vele scholen een kollektieve W.A.-verzekering kon worden afgesloten. De vergadering nam met blijdschap kennis van de voortgang van het werk van het Verband van Scholen en hoopte dat het bestuur op de ingeslagen weg verder zal werken, opdat er nu en in de toekomst nog waarlijk GEREFORMEERD onderwijs op de scholen gegeven kan en mag worden.

Het voorstel van het bestuur om de contributie te verhogen van f 10,00 tot f 25,00 per leerkracht en van de leerlingen van de kleuterscholen van f 0,25 tot f 0,50 per leerling, werd met algemene stemmen aangenomen.

In plaats van de aftredende bestuursleden R. Rintjema en C. v. d. Sluys, werden verkozen de heren J. v. d. Kouwe te Voorburg en A. T. Zwijnenburg te Langerak.

De penningmeester Y. Jacobs, gaf een uitvoerige toelichting op de inkomsten en uitgaven over het afgelopen jaar. Op 31 december 1970 was er een saldo, terwijl er op 15 mei een klein nadelig saldo was. Over 1971 moeten de contributies nog binnen komen, zodat met de verhoogde contributie het bestuur aan haar verplichtingen hoopt te kunnen voldoen — en ook verder uitvoerige voorlichting kan blijven geven — en zo mogelijk nog uitbreiden.

Daar nog diverse technische zaken aan de orde kwamen, moest het aangekondigde onderwerp op de morgenvergadering vervallen.

De rede van de heer R. Rintjema, over het onderwerp: Grosheide en het „Voorontwerp”, zal nu worden gedrukt en aan de scholen worden toegezonden.

Na een gemeenschappelijke maaltijd sprak in de middagvergadering prof. Dr. W. H. Velema te Apeldoorn, over het onderwerp: „Vanwege de nieuwere theologie waakzaamheid geboden”.

Van dit referaat geven we geen verslag. Het komt D.V. in druk.

IN VERBAND

MET VAKANTIE TER DRUKKERIJ
VAN 12 TOT EN MET 25 JULI
ZAL „OPBOUW” NIET VERSCHIJNEN
OP 16 EN 23 JULI

KERKNIEUWS

BEROEPEN: te Arnhem: ds G. Mul te Deventer; te Bunschoten-Spakenburg-B: ds R. T. Urban te Ferwerd-Hallum.

DS. P. P. GOOSSENS — Op 22 juni jl. vertrok ds P. P. Goossens met zijn gezin van Schiphol naar zijn werkterrein op Soemba na een verblijf in Nederland van ruim 7 maanden. Ziekte van één van zijn kinderen maakte dit verlof noodzakelijk. Behalve de ouders van ds Goossens en enige naaste familieleden waren bij dit afscheid ook aanwezig namens de vereniging S.O.S. de predikanten J. F. van Hulsteijn J. F.zn en H. G. Schaeffer, beiden leden van het dagelijks bestuur der vereniging.

ADRESSEN

VROOMSHOOP: boekhouder Geref. Kerk (vrijg): G. H. Borkent, Tonnendijk 102, Vroomshoop, tel. 05498-2290.

HEERDE-EPE — Vakantiegangers worden erop attent gemaakt dat de kerkdiensten worden gehouden in het kerkgebouw Julianalaan 2 te Heerde.

Aanvangstijden zijn gepubliceerd bij de kerk of eventueel telefonisch te bevragen onder no. 05782-1317.

ADRESSENLIJST GEREFORMEERDE KERKEN 1971

Aanvullingen en wijzigingen

Onder naamlijst predikanten:

ARNTZEN, Dr M. J., Korte Smidsweg 13, 's Gravendeel, tel. 01853-1380 (beroepbaar).

SMIT, D. K., Coesbeek 27, Emmeloord, tel. 05270-4384.

KEUNING, J., Nijmegen, tel. wijzigen in 08800-59604.

TELDER, B., Bilthoven, tel. wijzigen in 030-785631.

VELTMAN, H., nieuw adres: De Pagenberg 18, Heerde.

Legerpredikanten:

VEELEN, M. van, nieuw adres: Haverweerd 14, Soest, tel. 02155-5147.

Kerken:

ALKMAAR. Adres kerkeraad: J. Maljers, Pieter Breughelstraat 21, Alkmaar.

DOESBURG. Voor de kerkdiensten gecombineerd met de Kerk te Velp. Penningm. J. P. Buwalda, tevens contactadres voor de zending.

EMMELOORD. Smit, D. K., geb. 16 jan. 1925, pred. te Kantens 17 juli 1955, te Blokzijl 25 nov. 1962. Emeritus-predikant van Emmeloord. Adres: Coeshoek 27, Emmeloord, tel. 05270-4384.

ERMELO-HARDERWIJK-PUTTEN. De kerkdiensten worden nu gehouden in het Hervormd Jeugdgebouw, van Beekweg 15 te Ermelo.

HAARLEMMERMEER-OOSTZIJDE. Scriba: Fr. Grosscurt, Blauwe Beugelstraat 14, Rijsenhout (post Aalsmeer), tel. 02977-26927. Verder worden alle daar genoemde telefoonnummers voorafgegaan door een 2.

HEERDE. Adres Ds H. Veltman, De Pagenberg 18, Heerde.

SCHIEDAM. Adres preekvoorziening wordt: L. van 't Hoff, Bachplein 514, tel. 010-701446.

UTRECHT-CENTRUM. Adres boekhouder wordt gewijzigd in: G. J. Lakerveld, Linnaeuslaan 65, Utrecht, tel. 030-712943. Postrekening blijft ongewijzigd.

ZAA NSTREEK-CENTRUM. Adres Ds P. Dekker, Triangelhof 2, Zaandijk.

ZEIST. Adres Em. predikant Ds H. Veltman wijzigen in: De Pagenberg 18, Heerde.

Redactieleden

Ds H. Amelink, Prof. dr H. J. Jager, D. W. L. Milo, Prof. C. Veenhof, Ds G. Visee, Drs H. E. S. Woldring.

Adres van de Redactie

Ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.), tel. 0 1843 - 232.

Gereformeerde Persvereniging „Opbouw”

secretaris-penningmeester: W. Kaper, van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht. Tel. 0 30 - 711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist. Tel. 0 3404 - 12452.

Abonnementsprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling) Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs ... 25 ct per mm.
Familieberichten ... 20 ct per mm.

D.V. 16 juli zal het 40 jaar geleden zijn dat onze ouders

J. KOEDOOT

en

A. J. KOEDOOT-KOK

in het huwelijk traden.

Gelegenheid tot feliciteren op dinsdag 20 juli a.s. van 19.30 tot 21.00 uur in de Ontmoetingshal van de Verrijzeniskerk, Springerstraat 340 te Rotterdam-Alexanderstad.

Hun dankbare kinderen en kleinkinderen:

Gerrit en Reina
karin en astrid

U.S.A.:

Piet en Connie
charlotte

Gerard en Willy

jacob jan, catrine, en karel joost

Jannie en Gert
sonja en ronald

U.S.A.:

Joost en Yda
diana, tamara en sophia

Jaap en Yda
peter en jeroen

Australië:

Adrie en Wilma
jacob en roger

Francien

Rotterdam, juli 1971

Jonge man van 20 jaar
zoekt langs deze weg

ERNSTIGE KENNISMAKING

met een meisje van 18-21 jaar.

Brieven met foto's worden beantwoord en de foto's worden op erewoord geretourneerd.

Brieven onder nr. 9771 bureau Opbouw, Slotlaan 220, Zeist.

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

★

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk